

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(α)

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Ημερομηνία: Σάββατο 1 Απριλίου 2017
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Περίληψη¹

Επιλέξαμε δύο εκδοχές περίληψης. Η πρώτη αντιπροσωπεύει τις οδηγίες του σχολικού βιβλίου, η δεύτερη είναι πιο ελεύθερη.

Εκδοχή 1

Ο ομιλητής ασχολείται με το θέμα του λαϊκισμού. Στην αρχή διευκρινίζει ότι ο λαϊκισμός διαφοροποιείται από τη δημαγωγία, θεωρώντας ότι η δεύτερη αντιμετωπίζει τους ανθρώπους ως ομοιομορφο σύνολο. Στη συνέχεια προσδιορίζει την επίδραση της μαζοποίησης στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των ανθρώπων, επισημαίνοντας την υποβάθμιση της λογικής και την ισχυροποίηση της ψυχικής σύνδεσης ανάμεσά τους. Αντίστοιχα παρατηρεί ότι ο λαϊκισμός αντιμετωπίζει τους ανθρώπους ως μονάδες, τονίζοντας την ατομικότητά τους και θέτοντάς τους ενάντια σε έναν σαφώς προσδιορισμένο αντίπαλο, απέναντι στον οποίο λειτουργούν με καχυποψία, ενώ παράλληλα διαπιστώνει ότι απορρίπτουν την κοινωνική πειθαρχία. Τέλος εκτιμά ότι λύση στην τακτική της παραβίασης των νόμων και στην απώλεια της συλλογικότητας και της αξιοπιστίας είναι η ύπαρξη δεοντολογικών αρχών.

Λέξεις 113

Εκδοχή 2

Ο Στέλιος Ράμφος στην ομιλία του αναφέρεται στην ψυχογραφία του λαϊκισμού. Αρχικά, προσδιορίζει τον λαϊκισμό και τον διαφοροποιεί από τη δημαγωγία. Στόχος των δημαγωγών, σύμφωνα με τον ομιλητή, είναι το μαζοποιημένο πλήθος, αφού η απώλεια της ατομικότητας των υποκειμένων το καθιστά χειραγωγήσιμο. Βασικά χαρακτηριστικά της μάζας είναι η έλλειψη ορθολογισμού, η ανωριμότητα και η επιθυμία για ψευδαισθήσεις. Τέλος, ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό της είναι η έκπτωση της ατομικής διανόησης για χάρη του όχλου. Στον αντίποδα, ο λαϊκισμός στοχεύει στη μοναχικότητα των υποκειμένων, παρέχοντάς τους μία υποθετική υπόσταση με την ύπαρξη κάποιου αντιπάλου από τον οποίο τα υποκείμενα πρέπει να διαχωριστούν. Ο

1. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ, τεύχος Β', σελ. 262

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(α)

λαϊκισμός ενισχύει την απειθαρχία, για να πλήξει, μέσω του πνεύματος, την εμπιστοσύνη των πολιτών.

Λέξεις 115

B1. Η έλλειψη εμπιστοσύνης προς το συνάνθρωπο και τους θεσμούς αποτελεί στοιχείο αλλοτρίωσης και διάλυσης της ανθρώπινης κοινωνίας. Ειδικότερα, αναγκαία συνθήκη που δικαιώνει τον εκάστοτε κοινωνικό σχηματισμό θεωρείται η ύπαρξη κανονιστικού πλαισίου ειλικρίνειας και συνέπειας. Μια κοινωνία όπου ανθεί η ψευδολογία και η ανομία διαμορφώνει κλίμα γενικευμένης δυσπιστίας που διαταράσσει την εμπιστοσύνη, διασπώντας την κοινωνική συνοχή. Εμφανίζονται τάσεις πνευματικής παράκρουσης, χωρίς κριτικό στοχασμό, με διάθεση αμφισβήτησης κάθε έννοιας κοινωνικής δομής. Οι νόμοι της ειλικρίνειας εκφυλίζονται, ο σεβασμός προς το συνάνθρωπο υπονομεύεται ενώ αποθεώνεται η καχυποψία και η άγνοια αντιπαράθεση.

Λέξεις 90

B2. Το κείμενο αποτελεί ομιλία, ανήκει δηλαδή στην κατηγορία του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου². Τα γνωρίσματα που επιβεβαιώνουν τον συγκεκριμένο χαρακτηρισμό είναι τα εξής:

- Προσφώνηση στην αρχή του κειμένου «Αγαπητοί φίλοι» και αποφώνηση στο τέλος «Σας ευχαριστώ»
- Στοιχεία προφορικότητας στη γλώσσα
 - Εναλλαγή ρηματικών προσώπων (α΄ ενικό - α΄ πληθυντικό – γ΄ ενικό και πληθυντικό)
 - Βραχυπερίοδος λόγος
 - Χρήση ερωτήσεων
 - Πλήθος επεξηγήσεων και παραδειγμάτων (Αρκούσαν 3 στοιχεία από τα παραπάνω)

B3. Η παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο των **αιτίων και αποτελεσμάτων**³ και με τη μέθοδο της **σύγκρισης – αντίθεσης**⁴.

Ειδικότερα ο ομιλητής

Για τη μέθοδο των αιτίων και αποτελεσμάτων

2. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ, τεύχος Α΄, σελ. 98-99

3. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ, τεύχος Γ΄, σελ.267

4. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ, τεύχος Β΄, σελ. 127 και τεύχος Γ΄ σελ. 267

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(α)

- Παρουσιάζει τα αποτελέσματα της δημαγωγίας και της συγκρότησης των ανθρώπων σε μάζα.

Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου επιβεβαιώνεται με τις εκφράσεις (οδηγεί για μικρό χρονικό διάστημα... αναδύεται το στοιχείο της συλλογικής ψυχής... χάνουν την προσωπική τους ιδιαιτερότητα και βουλιάζουν...)

Για τη μέθοδο της σύγκρισης και αντίθεσης

- Αντιπαραβάλλει τον ρόλο του δημαγωγού, ο οποίος επενεργεί για σύντομο διάστημα προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, διαμορφώνοντας μ' αυτόν τον τρόπο τη νοοτροπία του όχλου προς τον ρόλο της σύγχρονης μάζας, η οποία στοχεύει στο υποσυνείδητο του πλήθους και οδηγεί στην απώλεια της ατομικότητας.

Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου επιβεβαιώνεται από την ύπαρξη του αντιθετικού συνδέσμου «ενώ».

B4.α)

Αντώνυμα ⁵	
εύνοια	δυσμένεια, αμεροληψία, αντικειμενικότητα
συλλογική	ατομική, μεμονωμένη, εξατομικευμένη
συγκρότηση	κατάργηση, διάλυση
εξασθένηση	ενίσχυση, ενδυνάμωση, ισχυροποίηση
παρεμφερείς	ανόμοιες, διάφορες, αναντίστοιχες

B4.β) Νοηματική σχέση⁶ που αποδίδουν οι εκφράσεις

- **λοιπόν:** συμπέρασμα
- **Παράδειγματος χάρι:** παράδειγμα
- **βεβαίως:** έμφαση, βεβαιότητα

5. Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Γ. Μπαμπινιώτη, εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας

6. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ τεύχος Β', σελ. 248

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(α)

B4.γ) παύλα: επεξήγηση του όρου «χυλώδη ομοιογένεια» με την απλούστερη φράση «αρχίζουν να μοιάζουν όλοι»
εισαγωγικά: απόδοση ορολογίας, έμφαση σε ένα βασικό χαρακτηριστικό των νεότερων κοινωνιών

B5. Η λειτουργία της γλώσσας⁷

- i. αναφορική
- ii. ποιητική
- iii. ποιητική
- iv. αναφορική
- v. ποιητική

Γ. Η λερναία ύδρα του λαϊκισμού⁸

Πρόλογος

Ο λαϊκισμός είναι ένα φαινόμενο που κατακλύζει τον δημόσιο βίο. Στηριγμένο στο ψέμα και την υποκρισία, λαμβάνει διάφορες μορφές και μολύνει κάθε πτυχή της κοινωνικής μας ζωής. Όπως η λερναία ύδρα με τα πολλά κεφάλια έσπερνε τον όλεθρο κι ήταν αθάνατη, έτσι και ο λαϊκισμός – τηρουμένων των αναλογιών – εμφανίζεται με πολλά πρόσωπα (στην πολιτική, στη δημοσιογραφία, στον αθλητισμό, στην τέχνη κ.λπ.) και επηρεάζει αρνητικά τόσο τα άτομα όσο και τις κοινωνίες.

7. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ τεύχος Α', σελ. 44-46

8. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ τεύχος Γ', σελ. 168-169

Κύριο Μέρος

Α' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ: ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Για το άτομο

- **Άγνοια:** Το άτομο εγκλωβίζεται στην άγνοια. Πιστεύοντας τα ψέματα που εκτοξεύονται σε πολιτικό και δημοσιογραφικό επίπεδο, διαμορφώνει μια στρεβλή εικόνα της πραγματικότητας. Έτσι επέρχεται σύγχυση στον τρόπο που αντιμετωπίζει γεγονότα και καταστάσεις.
- **Χειραγώγηση:** Το κοινωνικό σύνολο ετεροπροσδιορίζεται, οι επιλογές του διαμορφώνονται από τις υποδείξεις και τις κατευθύνσεις προσώπων που παραποιούν την πραγματικότητα, λειτουργώντας με υποκρισία και προσποιούμενα ότι ενδιαφέρονται για το καλό του συνόλου.
- **Αδρανοποίηση:** Ο λαϊκισμός εξωραΐζει την πραγματικότητα και αποκοιμίζει τον πολίτη. Τον δίνει την αίσθηση ότι όλα λειτουργούν σωστά και αποτελεσματικά. Έτσι, ο πολίτης παγιδεύεται σε μια κατάσταση πολιτικής αφασίας, απενεργοποιείται και παύει να ελέγχει τους κρατούντες.
- **Αλλοτρίωση πολιτικών:** Οι πολιτικοί για να γίνουν αρεστοί συμπεριφέρονται με ευτέλεια και γελαιοποιούνται. Τα κατάφωρα ψέματα και οι ανέντιμοι τρόποι που μετέρχονται για να επηρεάσουν τους πολίτες, τους διαβρώνουν ηθικά, αλλοιώνουν το χαρακτήρα και την προσωπικότητά τους, απομακρύνοντας τους από τον ρόλο της.

Για την κοινωνία

- **Διαιώνιση προβλημάτων:** Η πολιτική παύει να εξυπηρετεί τον πολίτη. Η άσκηση της περιορίζεται στην ικανοποίηση συμφερόντων και όχι στην προώθηση των λαϊκών αιτημάτων. Έτσι, τα προβλήματα παραπέμπονται στις καλένδες και διαιωνίζονται.
- **Υποτέλεια λαού:** Ο λαός μόνο κατ' ευφημισμό είναι κυρίαρχος. Στην ουσία άγεται και φέρεται από τα παιχνίδια των επικοινωνιολόγων και από το ταλέντο των κομματικών επιτελείων να αναδεικνύουν την «ισχυρή λαϊκή βούληση», την οποία, όμως πνίγουν στο "φαίνεσθαι".
- **Πολιτική ευτέλεια:** Ο πολιτικός πολιτισμός γίνεται είδος εν ανεπαρκεία. Η κενολογία, η κούφια ρητορική, ο πομπώδης, βερμπαλιστικός λόγος αντικαθιστούν τα επιχειρήματα, την ουσία. Η λασπολογία και η σπύλωση καταντούν συνήθεις πρακτικές. «Τα ψεύτικα τα λόγια, τα μεγάλα» ισοπεδώνουν την πολιτική ζωή.
- **Απουσία ηγετών:** Ο λαϊκισμός εκτρέφει ασπόνδυλους ηγέτες, ανθρώπους που δεν διηθούν τα λαϊκά αιτήματα. Δεν εμπλουτίζουν τον δημόσιο λόγο, απλώς διαχειρίζονται με επικοινωνιακά τεχνάσματα την εξουσία, χωρίς να έχουν όραμα και μακρόπνοο σχεδιασμό.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(α)

- **Υποβάθμιση της Τέχνης:** Προωθούνται έργα με ημερομηνία λήξεως, έργα που δεν αγγίζουν την ψυχή ή που δεν θα καταγραφούν στη συλλογική συνείδηση. Πρόκειται για προϊόντα υποκουλτούρας που εξυπηρετούν το εφήμερο κέρδος και όχι την αγωγή της ψυχής ή την αισθητική ανάταση.
- **Τηλεοπτική ρηχότητα:** Επιλέγονται προγράμματα ανούσια και ευτελή που δεν προάγουν την ποιότητα. Τηλεοπτικά σκουντάρια ανάγονται σε καλαίσθητα θεάματα, ενώ, από την άλλη, στη δημοσιογραφία η αντικειμενικότητα θυσιάζεται στο βωμό του εντυπωσιασμού.

Μεταβατική παράγραφος (προαιρετικά)

Οι συνέπειες, λοιπόν, του λαϊκισμού επιφέρουν αποσυντονισμό και σύγχυση στον τρόπο που το άτομο κατανοεί τα πράγματα, ενώ, από την άλλη, εθίζει την κοινωνία στην υποκρισία και το ψέμα. Το γνήσιο, αυθεντικό, λαϊκό στοιχείο εκτοπίζεται και τη θέση του καταλαμβάνει το εκλαϊκευτικά μακιγιαρισμένο. Ωστόσο, υπάρχουν τρόποι ώστε να αντισταθούμε στο κίβδηλο πρόσωπο του λαϊκισμού και, με καθαρή όραση, να αποτρέψουμε τις αρνητικές του παρενέργειες.

Β΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ: ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

- **Κριτική σκέψη:** Ο λαϊκισμός στηρίζεται στην παραπλάνηση, στην εσκεμμένη ανεπικρίνεια. Ανάγκη στις μεθόδους του θα αποτελέσει η ανθρωπιστική παιδεία, που με την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης θα προσδώσει στο μαθητή-μελλοντικό πολίτη τα εφόδια ώστε να εντοπίζει το λαϊκιστικό λόγο και να τον καταγγέλλει.
- **Εξοικείωση με τον διάλογο:** Ενίσχυση του διαλόγου στην οικογένεια και στο σχολείο, ενδυνάμωση της πολυφωνίας. Ανάλυση της επικαιρότητας, με βάση την προβολή της από τα ΜΜΕ, αναζήτηση της άλλης, της αθέατης πλευράς των πραγμάτων.
- **Δημοκρατική συνείδηση:** Όσο είναι ενεργά τα δημοκρατικά αντανακλαστικά, τόσο πιο πολύ καταστέλλεται ο λαϊκισμός. Με την άρση του ατομικισμού, το πραγματικό ενδιαφέρον για τα κοινά, ο πολίτης επιδεικνύει δημοκρατικές ευαισθησίες και δεν αφήνει έδαφος ώστε να αναπτυχθούν λαϊκιστικές συμπεριφορές. Κοιτίδα δημοκρατικών συνειδήσεων αποτελεί το σχολείο που με την κατάλληλη αγωγή, αλλά και τον ενεργό ρόλο των μαθητικών κοινοτήτων θα δείξει το δρόμο για την αναχαίτιση του λαϊκισμού.
- **Ενεργοποίηση πολιτών:** Η δράση των πολιτών διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση του λαϊκισμού. Κάνοντας αισθητή την παρουσία της, η «κοινωνία των πολιτών» θα αποδυναμώσει το λαϊκιστικό λόγο χωρίς να γίνεται φερέφωνο των λαοπλάνων και των μηχανορράφων της πολιτικής.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(α)

- **Δραστηριοποίηση των πνευματικών ανθρώπων:** Οι πνευματικοί άνθρωποι είναι "τα μάτια της κοινωνίας". Είναι αυτοί που έχοντας τις κεραίες τους ανοιχτές μπορούν να αντιληφθούν τις παρασκηνιακές μεθοδεύσεις, τον πολιτικό πατερναλισμό, να τον αποκαλύψουν στον κόσμο ώστε να τον καθοδηγήσουν σωστά, εκλαϊκεύοντας τον λόγο τους.
- **Δημοσιογραφική δεοντολογία:** Οι δημοσιογράφοι οφείλουν να αντιληφθούν ότι δεν ασκούν απλώς ένα επάγγελμα, αλλά ένα λειτούργημα. Χρέος τους είναι η αντικειμενικότητα και ο έλεγχος της εξουσίας, όχι η συγκάλυψη ή ο εξωραϊσμός. Με δημοσιογράφους που δεν "πιθηκίζουν", δεν αναπαράγουν απλοϊκά κομματικές γραμμές, καταγγέλλεται η κενολογία και προστατεύεται το δημόσιο συμφέρον.

Επίλογος

Όπως στην αρχαιότητα υπήρχαν αδίστακτοι δημαγωγοί που «καλόπιαναν, εθώπευαν και εξαπατούσαν τον Δήμο», έτσι και σήμερα η πολιτική σκηνή – αλλά και κάθε τομέας της κοινωνίας – βρίθκει από αγύρτες που θέλουν να παραπλανήσουν το λαό, εξασφαλίζοντας την εύνοιά του. Η διαχρονική παρουσία του φαινομένου καταμαρτυρά ότι είναι δύσκολα αντιμετωπίσιμο. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι πρέπει να παραδοθούμε αμαχητί. Μπορεί να μην κατατροπώσουμε το τέρας του λαϊκισμού, όπως ο Ηρακλής τη λερναία ύδρα, σίγουρα όμως με την ενεργή μας αντίσταση θα καταφέρουμε ένα καιρό πλήγμα^{9,10}.

9. Σε κάθε περίπτωση για την ανάπτυξη του θέματος είναι αποδεκτά στοιχεία διαφορετικά απ' αυτά που παρουσιάστηκαν, αρκεί να είναι θεμελιωμένα και αιτιολογημένα ώστε να είναι πειστικά.

10. Για την παραγωγή λόγου να ληφθεί υπόψιν το επικοινωνιακό πλαίσιο. Πρόκειται για άρθρο, οπότε χρειάζεται τίτλο και προσπάθεια αντικειμενικής προσέγγισης του θέματος, με κατάλληλες γλωσσικές επιλογές που να αποδίδουν το ανάλογο ύφος. Βλ. Έκφραση- Έκθεση, ΟΕΔΒ τεύχος Γ', σελ.158, 163.